

Engasjement for Tyska og Hollenderen!

Artikler under fritt ord i aviser og på nett:

"Hvem skal bo på Tyska og Hollendren?" [Ståle Eide 14. januar 2021](#) Halden arbeiderblad

.

"Husker bare hva som hendte nedpå Tyska" [Tom Sjeklesæther 8. januar 2020](#) Halden arbeiderblad

.

"Det er ingen skam å snu!" [Ragnhild Krefting Kullerud 7. januar 2021](#) Halden arbeiderblad

.

"Høringsinnspill – Reguleringsplan Fredrikshald brygge – Tyska" [Frøydis Blok 7. januar 2021](#) Kandusi Halden

.

"Metangass i grunnen" [Jørn Bøhmer Olsen 4. januar 2021](#) Halden arbeiderblad

.

"Framtidsrettet byutvikling" / – "Halden er ikke det samme som Drammen, Oslo, London, Paris eller New York" [Roerick Ewart 4. januar 2021](#) Halden arbeiderblad

.

"Arvesølvet for 30 sølvpenge" [Ragnhild Krefting Kullerud 4. januar 2021](#) Halden arbeiderblad

.

"Historien om grunnforholdene på Mølen" [Hans-Christian Meyer 4. januar 2021](#) Halden arbeiderblad (LÅST innlegg i fritt ord i HA)

.

"Isfugl på Tyska" [Frøydis Blok 29. desember 2020](#) KanDusi Halden

.

"Gress på taket gjør det ikke til et godt miljøvalg" [Frøydis Blok 19. desember 2020](#) Halden arbeiderblad (LÅST)

.

"Halden - en by med historie" [Anne Bristen Halden 17. desember](#) Halden arbeiderblad

.

"Borgerinitiativet mot utbygging av Tyska og Hollenderen med innspill til kommunen" [Borgerinitiativet Stans Utbygging 14. desember 2020](#) KanDusi Halden

"Tyskautbyggingen truer arvesølv" [Mattias Ekman og Lillian Nyborg 15. desember 2020](#) Halden

.

"Metanlekasjene på Tyska" [Hans-Jan Bjerkely 8. desember 2020](#) Halden arbeiderblad

.

"I diskresjonens navn kaller jeg kvinnene Berit og Clara" [Sverre Stang 10. desember 2020](#) Halden arbeiderblad (LÅST)

.

"Området vil være tapt for alltid om det bygges der nå!" [Fred Magne Larsen 17. november 2020](#) Halden arbeiderblad

.

"Tyska og Hollenderen som park" [Hans-Jan Bjerkely 4. november 2020](#) Halden arbeiderblad

.

"Disse planene er de mest hasardiøse jeg har hørt om på lenge" [Sverre Stang 30. oktober 2020](#) Halden arbeiderblad

.

"For meg er byfortetting rett og slett menneskefientlig" [Sverre Stang 07. september 2020](#) Halden arbeiderblad

.

"Høyre og utbyggingspolitikken" Av [Hans Jan Bjerkely - 29. august 2020](#) i Halden Arbeiderblad

.

"Jeg noterer meg at det allerede, i alle hemmelighet, er anlagt en "motorvei", utover det sårbare området" [Truls Lie 4. juni 2020](#) Halden arbeiderblad Halden arbeiderblad

.

"Sauøya - idyllen som ble rasert" [Truls Lie 25. september 2018](#) Halden arbeiderblad

.

"Utbygging: Er det bakstreversk føleri å advare?" [Ivar Bjørndal 7. januar 2018](#) Halden arbeiderblad

.

"Vi må synliggjøre drømmen vi har for Halden" [Jan Boye Lystad, sogneprest i Halden 20. februar 2017](#) Halden arbeiderblad

.

"– **Endelig kan vi diskutere byutvikling på et realistisk grunnlag**" [Hans-Jan Bjerkely 7. november 2016](#) Halden arbeiderblad

.

"– **Jeg vil de skal slippe å evakuere om 50 år**" [Jan Boye Lystad, sogneprest i Halden 2. mars 2016](#) Halden arbeiderblad

.

"**La oss få slippe!**" – [Svein Norheim 12. mars 2015](#) (da som leder av fortidsminneforeningen) Halden arbeiderblad (ligger ikke i HA?)

.

"**Halden Ap, åpenhet i politikken**" [Odd A. Sæthre, 16. februar 2010](#) Halden arbeiderblad

.

"**Utbygging på Tyska og Hollenderen**" [Hans-Jan Bjerkely 22. mai 2009](#) Halden arbeiderblad

.

"**Hollenderen**" [Hans-Jan Bjerkely 18. mai 2009](#) Halden arbeiderblad

.

"**Høyhastighetstog over Hollenderen**" [Hans-Jan Bjerkely 7. mai 2009](#) Halden arbeiderblad

.

"**Friluftsliv og havn**" [Mona Jensen 5. feruar 2009](#) Halden arbeiderblad

.

"**Flomutsatt boligbygging**" [Hans-Jan Bjerkely 24. januar 2009](#) Halden arbeiderblad

.

"**Miljø og kompetanse i Halden**" [Hans-Jan Bjerkely 3. september 2007](#) Halden arbeiderblad

.

"**Grønne lunger og nære turområder**" [Hans-Jan Bjerkely 21. juni 2007](#) Halden arbeiderblad

MENINGER

SEND LESERBREV TIL: redaksjonen@ha-halden.no

NÆR OG VIKTIG
nærs saks

Ansvarlig redaktør/daglig leder: Hans-Petter Kjøge
Nyhetsredaktør: Morten Lillelev

FRITT ORD

TYSKA/HOLLENDEREN

Metangass i grunnen

DET ER kjent for mange haldensere at Tyska og Hollenderen er et område med mye gift i grunnen. Dette skyldes trykkkompensering av Tista med kuller, krom og arsen over lang tid, og avrenning under tørling og lagring. En fullstendig oversikt over giftstoffenes utbredelse er sannsynligvis ikke kjent fullt ut. I tillegg er underlaget av fyll fire meter tykt. Tretten meter er også nevnt av pårørende kilder. Når en lastebil kjører over tomta, gynger grunnen. Ved stormflø fosser vannet over området.

ET ANNET mindre kjent fenomen er giftige gasser som stiver ut både i grunnen og på sjøbunnen. Det som bekker ut er sammensatt metan, som også kalles smuppigg. Dette skyldes nedbrytning av organisk materiale uten tilstedeværelse av oksygen. Denne gassen ligger, som også er kjent som en svært potent gass som bidrar til drivhuseffekt.

DET ER mulig i større skala å observere dette gassfenomenet på spillbank vannfylte rett utenfor Tyska og Hollenderen. Som nær nabo kjenner jeg svært godt til dette. På avstand kan det minne om en mengde fiskesvåk. Jeg får så en vann på besøk utro, da jeg viste ham dette fenomenet fra stuevinduet. «Fy flate, her koker vindet føls. Ja, det gjør det, og mange haldensere kjenner til det.

DENNE LEKKASJEN av gass har skjedd gjennom lang tid. Mye tyder på at den finnes i lønner i undergrunnen. Det gasser voldsomt i tiden før vannsvinding, og når det går mot høyt vann. Hydrogensulfid, som lukter som råttne egg, og karbondioksid er også høyt aktuelle gasser i området.

TYSKA OG Hollenderen, den gamle seilskutehavna med sine kulturminner, hviler på et fundament av sagnmale og treverk. Det øveste laget består av pukkstein. Derfor kan det være vanskelig å komme i kontakt med brennbar gass. Med et grovt speil lykkes det likevel å

komme ned til mange gasslommer. Det som såvet ut lot seg antenne og det flammer opp flere ganger og det brant i 10-15 sekunder. Når gassen finnes som bobler under isen, står den under trykk, og brenner med eksplosiv hastighet om den frigjøres. Før i tiden med kalde vintrer, og islagt vann, pleide ungdommene å pniketere slike bobler, og de moest seg over flammene som oppsto når de tente på.

STADIG FÅR vi påminnelser om at det ikke er fornuftig å bygge på usikre grunn, enten det er kvikklere eller forurensete områder. Ny kunnskap har framkommet siden planene ble til om å skape en ny bydel på Tyska og Hollenderen. I dag får råder Miljødirektoratet å bygge på steder med stor grad av forurensning.

DET ER underlig at Halden kommune ikke for lenge siden har utredet om hvor store mengder gass som finnes, og hva det kan innebære. Kilden ser ut til å være stor. Være folkevalgte kunne sikkert også ha nytte av å ta en kikk på dette fenomenet.

JØRN BØHMER OLSEN
Refneveien 13
1771 Halden

Framtidsrettet byutvikling

JEG BOR i Halden og er innflytteren gammel ryggsekk. Jeg er for god byutvikling, for fornyelse og for god planlegging for framtiden. Jeg er imot den planlagte utbyggingen av Tyska og Hollenderen av flere grunner. Halden er ikke det samme som Drammen, Oslo, London, Paris eller New York, men har en karakter, kultur og historie som bør ivaretas. «Tyska ligger fantastisk plassert i Norges vakreste by. Området byr på mydelig sjøutsikt» Jeg er helt enig med sitat fra Ingeborg Marie Østby i avisens innspill i HA's Fritt Ord. Men hvordan i alle verden skal den snydelig sjøutsikt beholde? Når 4-5 etasjers trekklosser bygges på Tyska, med over 19 meter i høyde og stenger området? Videre med den fremtidig planlagte utbygging på Hollenderen i 2026, som bokstaveilig tall kommer til å stenge mot Brattøya og Alder-

fjorden fra Refne.

TYSKA HAR mange velkjente og ukjente utfordringer som har et ulikt kostnadsnivå og som Halden kommune er forpliktet til å ta alene? Har noen sovnet i løsen da avtalen skulle utarbeides? Hvorfor skal Haldens innbyggere få en ulikt regning i faget med alle opprensning kostnader? Halden er nå ute av Røbek lista. Skal vi ha nye ider? Hvorfor skal Saugbrugs få 50% av nettovinsten ved utvikling, vidresalg og ikke ta noen opprenskingskostnader?

TIL HVEMER disse planlagte leilighetene tenkt? Jeg tror neppe studenter har råd til å kjøpe, eller har behov siden det bygges nytt rundt Høgskolen på Remmen. Utbyggen antyder en gjennomsnittlig pris på over Kr.3.000.000 og de som får utsett mot sjeen skal betale mer! Utbyggen setter en verdi på utskilt som blir for høyt Haldens befolkning. Det skurrer for min del.

RODRICK EWART
Innbymet skattebetaler
Halden

Arvesolvet for 30 solpenger

JEG SPØR i undring:
1. Har Halden kommune virkelig forpliktet seg til å selge Tyska og Hollenderen til en privat utbygger ferdigregulert (inkludert vann og avløp)? og snart?
2. Hvor store mengder er det Halden kommune har forpliktet seg til å rydde opp og fjerne av forurensete masser?
3. Hvor mye må deponeres og hvor?
4. Hva koster dette?

HVOR STOR er egentlig fortjenesten ved salget av arvesolvet? Jeg går ut i fra at Halden kommune har full oversikt over kostnader ved dette og at alle risik er medtatt i kalkylen. Og da er mine spørsmål: hvor stor fortjeneste vil Halden kommune sitte igjen med etter at kostnadene er trukket i fra, en fortjeneste som forutsetningsvis skal komme byens befolkning til gode? Er det gjort noen innsikringsregninger i det offentlige tjenestetilbudet for å realisere

denne utbyggingen eller vil slike innskredninger komme til å slite?

ER HELE det politiske etablissementet med på dette eller har det vært brakt til tongs motforestillinger fra kommunens administrasjon, de folkevalgte eller fra Halden Byutvikling AS?

JEG REGISTRERER med undring at en privat utbygger i realiteten synes å få de fineste sentrumsnære sjøtomtene i Halden gratis og utpå til betalt av Haldens skattebetalere. Ved salget av leilighetene får ikke utbyggen bare betalt for byggekostnadene, men også for tomtevedien som utbyggen kan se ut til å få gratis.

HVIS DETTE ikke er korrekt oppfattet, må Halden kommune omgående gi et utfyllende svar.

RAGNHILD KREFTING KULLERUD
Et bekymret, opptilrådsperson og
Haldskapatist.

Grunnforholdene på Mølen

1907 BLE de tre siste sagnene i Tistedal lagt ned, og produksjonen ble videreført på ny dampsg på Høvevret. Nå var det slutt på å sende sagflis i Tista, Høvevret og sagflis ble brukt i Tyrkjelen på Høvevret.

ELVEKANTEN på Nordstiden av Tista ble holdt på plass av stolper mot Tista og bunter av

KANTFLIS (FRA dobbelkantsag på Høvevret og avskjær fra sagbruket). Over lagene av kantflis ble det fylt på stein for å holde flisutløperne på plass. Dette fungerte bra i mange år inntil noen vedtok å kutte stolpene i vannhøyde. Etter dette startet en viss rigning i området fra der hvor Lilleelva startet og til Tistas munning og videre mot området ved gamle Rødkrybgen (Tyska).

FYLLMASSENE på Høvevretområdet m/Tyska og deler av Hollenderen består av elveslam-deltvis

FORTSATT «FRISK» grov sagflis i opptil fire meter dybde. Ovenpå er det tilkjørt kalkgrus fra Cathrineholm. Denne beve-

Halden Arbeiderblad er en fri og uavhengig lokalavis for Halden og Aremark. Vi ønsker å bidra til en konstruktiv utvikling av vårt lokalsamfunn. Avisen skal ivareta enkeltmenneskets og fellesskapets interesser. Samfunnsdebatten er avisens viktigste begrepsområde, og våre debattspalter står åpne for alle.

gjør seg i takt med forskjellen på vannstanden i elva/fjorden og fungerer som tusservis av bor. Resultatet av denne bevegelsen var at vannforsyningen til Impregneringsverket ble brutt flere år på rad. Ovenpå kalkgrusen ble det fylt på et lag av halblastjord fra for eksempel Lingland.

LILLEELVA ER et eget tema. Den rant parallelt med Tista nærmere dagens murstensbygninger.

OMRÅDET MELLOM elveløpene fikk navnet Tyska. Spentbygget ligger på Tyska.

LILLEELVA BLE fylt opp med blant annet en stor mengde «lugg» som var uegnet til fliserproduksjon på grunn av for dårlig kvalitet. Dette var stolper på opptil en meter i diameter.

DET TEKNISKE utstyret for fernerproduksjon ble etter medleggen solgt til Oslo Høvevretbrik.

SOM ET brannteknisk hinder ble det planlagt popper i en ring rundt murstensbygningene for å hindre evt. brannillp i bordtomtene å spre seg til produksjonsbygningene.

OMRÅDET FRA den gamle elvermunningen ved brofestene (Kongsgrøden) og vestover til dagens elvermunning er krunsting oppbygget land.

FØRST AVSETNINGER fra Tista samt grov sagflis fra 33 sagn, deretter med temmelig kasse fylt med stein og jord. Ovenpå en blanding av jord og sagflis (fin, korntilført sagflis).

DERAV NAVNET Mølen, som egentlig først ble brukt på landingen syd for Tista.

HER LÅ det en tid ni tørketomter for plank tilhørende sagbrukseiere.

PÅ NORDSIDEN lå på samme tid også 9 tørketomter. Videre mot vest lå Sukkerverket.

HANS-CHRISTIAN MEYER
Oslo vå 22
1781 Halden